ئیمپریالیزم و شێوەیەکی نوێ لە شارستانیەت

ئاسۆ شابان
a _shaban1@hotmail.com

((ئێمە دەبێت ئەم شارە وێرانکەین ، بۆ ئەوەی ئەوان ڕزگار کەین))* ،ئەمە ووتەی جەنەڕاڵێکی ئەمەریکیە لە کاتی شەری ڤێتنامدا ، لە عێراق داگیرکەران شارێکیان خاپوور کرد بۆ ئەوەی ملیان پێ بدەن بۆ هەڵبژاردن .
شەری فەلوجە بووە هۆی لە نێو چوونی دانیشتوانەکەی ، پاش هەفتەو نیوێك لە بۆمباباران کردنێکی بێ ووچان و هێرش کردن بە تانكو فرۆکەی ئاسمانیو تۆپە دوورهاوێژەکان ، ئەم شارە کە خاوەنی (300،000) دانیشتوان بوو بووە گرۆزنی لە شیشان ، کەس نازانێ چەندە مرۆڤ بوونەتە قوربانی ئەم شەرە و چەندەش لە ژێر خاكو خۆڵی خانووە ڕووخاوەکاندا جێماون ، چەندەها لاشەی پیاوو ژنو منداڵ بە ئاشکرا لەسەر شەقامو کوچەو کۆڵانی ئەم شارە دەبینران ، سەربازێك ئەم چەند دێرەی بۆ هاوسەرەکەی نووسی بوو : (کاتێك چووینە ئەم شارەوە سەدەها لاشەی مردوو و بریندارم بینی ، زۆریان ژنو منداڵو پیاوی پیر بوون ، بە زمانێك دەدوان من لێی تێنەدەگەیشتم ، بەڵام دەمزانی داوای یارمەتی دەکەن ، یارمەتیمان نەدان ، چوونکە کات نەبوو بۆ ئەم مەبەستە ، ئێمە لە شەردا بووین ، شەر هەر بەردەوام بوو ، زۆر زیاتر لەوانەی یەکەم جار بینیمن کوژراو هەبوون ، دوای چەند رۆژ ئەم شارە لەبەر بۆنی لاشەی مردووەکان ، توانای نان خواردنمان نەبوو ، ئێمە دەبێت ئەم شارە بگرین گەر دواهەمین هەناسەشمان بریوە)* .
ئەمەریکیەکانو دەسەڵاتدارانی عێراق دەڵێن ، ئێمە تەنها تیرۆریستەکانمان کوشتوە ! ، بەڵام بە پێی ئەوانەی کە لەنزیکەوە شەرەکەیان بینیوە ، دەڵێن جەنگێك بووە کە هەموو یاساکانی شەری تیا پێشێل کراوە ، دکتۆر غنیم دکتۆری بەشی نەشتەرگەری لە خەستەخانەی فەلوجە دەڵێت: خەستەخانەکەمان بە خەستی بۆمباباران کرا ،هەر لەسەرەتاوە ئاوو کارەبامان

نەبوو ، ئێمە لە سەرەتادا هەر فریای ئەوە دەکەوتین بریندارو لاشە بێ گیانەکان لای خۆمان کۆکەینەوە ، چارەسەر بۆ بریندارەکان نەبوو ، بۆمباباران بەردەوام بوو ، بۆمبێك هاتوو بەشەکەی ئێمەی پێکا ، من هەڵاتم ، هەرچی بریندارو نەخۆش و هاوکارەکانم هەبوو بەجێم هێشتن ، زۆریان گیانیان لەدەست دا ، لەوساتە وەختەدا مردنی خۆم بە ئاوات دەخواست ، زۆر ستەم بوو*.

خەڵکێکی زۆر کە تەمەنیان لە نێوان (15) بۆ (55) ساڵ دەبێت لە ترسی بۆمباباران کردنی کوێرانەی شارەکە هەڵدێن بۆ دەرەوەی شار بۆ دەربازکردنی گیانیان لە مەترسی مەرگ ، بەڵام ڕێگەیان پێ نادرێ‌و دەیان گەڕێننەوە ، ئەوان لەکاتی هەڵاتن‌و گەڕانەوەدا دەکەونە ژێر بەزەیی گولەو بۆمبابارانی هەردوو بەرەی شەرکەرەوە و زۆریان گیانیان لە دەست دەدەن ، بە پێی ووتە بێژێکی سەربازی ئەمەریکی لە فەلوجە دەڵێت : (بۆیە ڕێگەیان پێ نەدراوە ڕاکەن چونکە ئەوانەی لەم شارەدان تیرۆریستن)* ، دەبێت کێ جەنگ بخوازێت‌و لەم نێوەندەشدا کێ تیرۆریست بێت .!؟

هیچ جۆرە ئامادە سازییەك بۆ منداڵە هەڵاتوەکان ساز نەکرابوو ، منداڵان لەم ماڵ بۆ ئەو ماڵ‌و لەم کۆڵان بۆ ئەو کۆڵان لە ترسی بۆمباباران رایان دەکردوو خۆیان حەشار دەدا ، لێپرسراوەکانی ئەمەریکا ڕێگەیان نەدەدا ڕێکخراوی خاچی سوور بچێتە ناو شارەوەو بە هانای خەڵکیەوە بێت ، کاتێك ئەم داواکاریە خرایە بەردەم نیکۆلاس فدریك* ڕەقیبی ئەمەریکی بەشی بەرەی شەڕ ووتی : (ڕێگە نادەم ، لێمان گەڕێن با زۆرترین هاوڕەگەز بازوو زۆڵەکانی ئەم تیرۆریستانە بکوژین) ، أبو مصطفى کە هاووڵاتیەکی شاری فەلوجەیە بۆ کارمەندانی خاچی سوور بەم شێوەیە دەدوێت : (خۆم‌و هەر حەوت منداڵەکەم بووین ، هیچمان نەما بوو بیخۆین‌و بیخۆینەوە ، منداڵەکانم هەموویان تووشی سك چوونێکی توند ببوون ، هیچ جۆرە چارەسەرێکم نەبوو بۆیان ، نەشمان دەتوانی هەڵدێین ، بۆمبێك هاتوو ماڵەکەمانی پێکا ، یەکێ لە منداڵەکانم بە خەستی بریندار بوو ، هاوارم زۆرکرد کەس بە هانامەوە نەهات ، کورەکەم هەر لە باوەشمدا مایەوەو خوێنی لەبەر ڕۆیشت تا گیانی دەچوو ، ئاخر من نەم دەتوانی هیچی بۆ بکەم‌و کەسێکیش نەبوو یارمەتیمان بدات) .

لەم شەڕەدا ئەمەریکیەکان هەموو ئەو یاسایانەیان پێشێل کرد کە لە بەندی (33) ی ڕێکەوتن نامەی جنێفدا هاتبوو ، ئەم شەرە زیاتر لە سزادانی خەڵکی ئەو شارە دەچوو هێندەی لەوە بچێت شەرێك بێت دژ بە گرۆپێکی تیرۆریست ، پرسیار لیرەدا ئەمەیە : ئایا ئەمە سزادان نەبوو دژی هەڵوێستی دژە داگیرکەران !؟ لە هەمان کاتدا وانەیەك نەبوو بۆ ئەوانەی دژی داگیر کردنن ؟! ، بەندی (33) ی ڕێکەوتن نامەی جنێف کە لە ساڵی (1949) دانرا ، دژی نازییەکان بوو ، لە کاتێکدا هەموو دانیشتوانی لادێکانیان بە شێوەیەکی دڕندانە سزا دەدا گەر بهاتایە لەو لادێیانەدا نەڕەزایەتی لە دژی داگیر کردنی نازیەکان دروست ببوایە ، ئەم شەرەی فەلوجەش هەمان ڕێچکەی سزادانی نازیانەی ئەمەریکیەکان بوو ، ئەمەریکیەکانیش ئەم شەڕەیان کردە نمونەیەكو دایان بەگوێی هەموو خەڵکی عێراقدا ، لە هەر شوێنێك دژایەتی ئەوان بکرێت بەو ئەنجامە دەگەن ، تا چیتر نارەزایەتیەکان خاوەن دەنگو هێز نەبن .

لێرەدا تێروانینێك هەیە ، ئەویش دژایەتیەکی بەرچاوی داگیرکردنە لە لایەن خەڵکی عێراقەوە ، جێی داخە لەم کاتەدا سەنگی ئەم دژایەتیەی ئیمپریالیزمەکان لە عێراق لە دەستی هەندێ لایەنی ئیسلامی توند ڕەودایە پارسەنگی کێشە سیاسیەکان ئەوان جڵەویان گرتوە ، لایەنە سۆسیالیستو ئازدای خوازەکان لەم هاوکێشەیەدا کەوتونەتە پەراوێزەوە ، ئەمەش لەوێوە سەرچاوە دەگرێ کە سۆسیالیستەکان لەم بارو دۆخەی ئەمرۆدا خاوەنی پایەیەکی کۆمەلایەتی بەرفراوانی یەکگرتوو نینو هاوخەباتو کۆ نین لەبەرامبەر ئەو گۆڕانکاریانەی ئەمرۆکە لە عێراقدا ڕوو دەدەن ، جگە لە نەبوونی بەرنامەیەکی شۆرشگێرانەی مارکسی کە وەڵام دەرەوەیەکی ڕاستەقینە بێ بەو بارودۆخەی ئێستای عێراقو خاوەنی پایەگای خۆی بێت . شێوەی ئەم شەرە لە عێراق هەرجارەی بە شێوەیەك بەرۆکی خەڵکی شارەکان دەگرێتو هەر جارەی لە ژێر ناوێکی تازەو گرۆپێکی نوێدا سەرهەڵدەدات ، شێوەی ئەم شەرە پێشتر لە بەغدادو رومادیو نەجەفو سامەڕاو بەصرەو ....ئێستاش وا موصڵو ئەنباری گرتۆتەوە ، هەمیشە لەلایەن ئەمەریکیەکانو رژێمی کاتی عێراقیەوە ووشەی تیرۆریستمان گوێ لێدەبێت بۆ پاساو هێنانەوەی ئەم شەڕانە ، ئەگەر ئێمە بە ووردی سەیری ئەم یاریە بکەین ، خەڵکی عێراق

زۆربەیان تیرۆریستن ، ئایا خەڵکی عێراق خوازیاری شەڕە ؟! ، تیرۆر ئەگەر تاک بێت یان کۆ ، ئەوەی باجی ڕاستەقینەی دەدات جەماوەرە ، بەڵام حکوومەتی هاوپەیمانی ئەمەریکای کاتی ئێستاو داهاتوو دەبێت ئەوە باش بزانن کە بە قورسی باجی ئەم کوشتار گەلیەی ئێستای عێراق دەدەن .

پرسیارێك لێرەدا هەیە ، ئایا تەنها هەر عێراقیەکان باجی ئەم شەڕە دەدەن ؟! نەخێر ، خەڵکی ئەمەریکاش ئەم باجە دەدەن ، با بزانین بە چ شێوەیەك ئەوانیش بەشدارن :

1- ژمارەی ئەو گەنجانەی کە تەمەنیان لە نێوان (15) تا (25) ساڵ دەبێت و باری ئابووری خێزانەکانیان خراپە ، لە پێناو دابینکردنی داراییەکی مانگانەی مسۆگەردا بۆ خێزانەکانیان پەلکێشی ئەم شەڕە کراون و بۆ ماوەیەکی کاتی سەربازی دەکەن ، زۆر لەم گەنجانە بوونەتە قوربانی ئەم شەڕە .
2- ژمارەیەکی زۆر لەو گەنجانەی کە خەڵکی دەرەوەی ئەمەریکانو بۆ کارکردن ڕوویان کردۆتە ئەمەریکاو هیچ جۆرە یاسایەك نیە بۆ مانەوەیان بە شێوەیەکی بەردەوام لەو وولاتەدا ، ناچار کراون بۆ ئەوەی کارتی سەوز* وەرگرن و مافی مانەوەیان هەبێت بە شێوەیەکی بەردەوام ، دەبێت بۆ ماوەی (2) ساڵ سەربازی بکەن ، ئەم دوو بەشەی سەرەوە زۆربەی قوربانیەکانی شەڕی عێراقو ئەفغانستانن و ئەوانەی کە تووشی کارەساتی خۆکوژی بوون لەم دوو بەشەن ، جگە لەوەی تا ئێستا زۆر لەو گەنجانەی بەهۆی ئەم شەڕەوە کەم ئەندام بوون کێشەی دابین کردنی مووچەی مانگانەیان چەرەسەر نەکراوە .
3- بودجەی پارەی بەکارهاتوو بۆ شەڕی عێراق لە لایەن ئەمەریکاوە تەنها بۆ ساڵی (2004) زیاد لە (151،1) ملیارد دۆلارە ، گەر ئەم پارەیە بۆ جەنگ بەکار نەهێنرایەو بخرایەتە خزمەت خەڵکی ئەمەریکاوە با بزانین خەڵکی ئەمەریکا چەندە لێی بەهرەمەند دەبوو ، ئەو پارەیە بەسە بۆ دابین کردنی ئەم داواکاریانەی خوارەوە :
دابین کردنی پارەی ساڵانەی نەخۆشی بۆ (27) ملیون کەس .
دابین کردنی پارەی مانگانەی (3) ملیون مامۆستای قووتابخانە سەرەتاییەکان .

کردنەوەی (678،200) هەزار بەشی تازەی ئاگر کوژاندنەوە .
باشکردنی باری تەندروستی (82) ملیون منداڵی نەخۆش .
ئەو باجەی عێراق لەم شەڕەدا دەیدات دە هێندەیە ، جگە لەوەی کە ئەم پارەیە بە قەرز لەسەر عێراق دادەنرێت و زێدەبای دێتە سەر ، خودی شەڕەکەش لەم وولاتەدا دەکرێت ، واتە کوشتن‌و برین‌و وێرانکاری، دەربەدەری، نەخۆشی، بێکاری ، نائارامی ژیانی رۆژانەی خەڵکی‌و دابین نەکردنی پێداویستیە ڕۆژانەکان ، بارگرانیەکی تەواوی لەسەر خەڵکی عێراق دروست کردوە ، جگە لە نەبوونی ئاسۆیەکی ڕۆشن بە داهاتوو ، خودی ئەم شەڕەش لە عێراق ڕێگە خۆشکەرێکی باش بوو بۆ سەرهەڵدان‌و کۆبونەوەی چی زیاتری لایەنە ئیسلامیە توند ڕەوەکان‌و سەرهەڵدانەوەی خێڵ گەرایی‌و کۆن پەرست خوازەکان لە شێوەو گرووپی جیاجیادا و هاوکار بوونیان بۆ کۆنترۆڵ کردنی گۆڕەپانی کاری سیاسی ، چی لایەنە سیاسیەکانی تری عێراقیشە ئەوەی بەرژەوەندی لەگەڵ ئەمەریکا دێتەوە هاوپەیمانەو ئەوەی لەدەرەوەی ئەمانیشن لە ترسی تۆمەتبارنەکردنیان بە پشتیوانی لە تیرۆرو سەرانی رژێمی پێشوو ، بێدەنگ کەم تا زۆر ماونەتەوە ، گەرچی بزووتنەوە سۆسیالیستەکانیشە کەم تا زۆر بە شێوەیەکی لەیەك ترازاو جیا جیا هەڵوێستی سیاسیان هەبوە بەڵام ئەوە نەبووە کە بتوانن سەنگی ئەم هاوکێشەیە بە لای خۆیاندا ڕابگرن .
(The lancet)گۆڤارێکی پزیشکی بەریتانیەو هەندێ زانیاری لەسەر قوربانیەکانی شەڕی عێراق نووسیوە : (بە پێی ئەو ئامارانەی بە دەست ئێمە گەیشتووە ، قوربانیەکانی ئەم داگیرکردنە ، زیاد لە (100،000) کەس دەبن ، زۆربەیان ژن‌و منداڵن‌و لە ئەنجامی بۆمبابارانی شارەکان گیانیان لە دەست داوە ، بە پێی ڕاپۆرتەکە واهاتوە کە شێوەی کوشتارگەری ئەم بۆمبابارانانە (58) جار زیاتر بووە لە پێش داگیرکردن) ، یەکێ لەو چەکە کوژەرەی کە ئەمریکا لەم شەرەدا بەکاری هێناوە بۆمبی کلوستەرە (Cluster bommen) ،

کە بریتیە لە کەپسولێکی گەورەو هەر لە ئاسماندا دەکرێتەوەو دەبێتە هەزارەها پارچە قومبەلەی بچووك بچووك کە دەتوانێ هەموو ئامادەبووانی گەورەترین گۆڕەپانی یاری لە نێو بەرێت ، زۆربەی ئەو منداڵانەی بونەتە قوربانی شەڕی عێراق‌و ئەفغانستان ئەنجامی بەکارهێنانی ئەم بۆمبەیە

کوژراوەکانی بەرەی داگیرکەرانیش زیاد لە (1356) کەس دەبن‌و (1210) کەسیان ئەمەریکین‌و زۆربەیان لەو گەنجانەن کە تەمەنیان لە نێوان (19 بۆ 26) ساڵ دەبێت ، زیاد لە (17000 بۆ 26000) بریندارو کەم ئەندام لە بەرەی داگیرکەردا هەیە ، بە پێی ڕاپۆرتی دکتۆرە ئەڵمانیەکان *(ژمارەیەکی زۆر کوژراوو بریندارو کەم ئەندام لە شەڕی فەلوجەوە هاتوون ، بە پێی ڕوونکردنەوەی ئەم دکتۆرانە زیاد لە (10) جار فڕۆکەی پڕ لە برینداریان بۆ هاتووە) ، جگە لە ئامار نەکردنێکی تەواوی سەرجەم بریندارو کەم ئەندام بووەکانی خەڵکی عێراق .

ئەمەیە ئەنجامەکانی شەڕی ئیمپریالیزم‌و ئەمەیە شێوە نوێکەی شارستانیەتی ئەمەریکا بۆ عێراق‌و ئەفغانستان ، چۆن خەڵکی عێراق‌و ئەفغانستان‌و ئەمەریکایان کردۆتە سووتەمەنی ئەم شەڕە ، جگە لەوەی کە خەڵکی عێراق لەم شەڕەدا بە سەروو ماڵ تیا چووە ، لە داهاتوویەکی زۆر درێژیشدا دەبێت قەرەبووی پارەی ئەم شەڕەش باتەوە ، بە دڵنیاییەوە ئەمەش دەکەوێتە سەر شانی خەڵکی عێراق‌و دەبێت بۆ ماوەیەکی درێژ خایەن باجی ئەمە بدەن ، ئەڵمانەکان پاش شەڕی جیهانی دووەم زیاد لە (50) ساڵ باجی ئەو شەڕەیان دایەوە ، بە دڵنیاییەوە حکوومەتی داهاتووی عێراق بۆ خۆدزینەوە لە داواکاریەکانی کرێکاران‌و خەڵکی زەحمەت کێشی عێراق ، ئەم شەڕەی ئەمڕۆ دەکاتە چەکێکی سیاسی بۆ زیاتر درێژەدان بە ڕەتاندن‌و پاشگەز بوونەوە لە داواکاریەکانی خەڵکی عێراق و زیاتر پێداگرتن لە سەر کپکردنەوەی هەر جۆرە ناڕەزایەتیەك کە بێتە بوون‌و خاوەن دەنگ بێت ، ئەوەی جێگەی باسە لێرەدا ، بە هۆی ئەو بارودۆخەی کە ئیمرۆ لە عێراقدا سەری هەڵداوە ، لایەنە ئیسلامیە تووند ڕەوەکان‌و نەتەوە پەرست‌و کۆنە پارێزەکان و خێڵەکیەکان بوونی بەرچاوی خۆیان هەیەو ئەوان بۆ ئەوەی جڵەوی سیاسی بە لای خۆیاندا ڕاکێشن لە خۆ کۆکردنەوەیەکی بەردەوامدان‌و ڕیزەکانیان یەك دەخەن ، ئەوەی بۆ ئێمەش گرنگە واتە (سۆسیالیستەکان) خۆ ڕێك خستن‌و کاری هاوبەشە * بۆ ئەوەی ئێمەش بتوانین لە داهاتوودا خاوەنی هێزێك بین کە بتوانین لە بەرامبەر دەوڵەت‌و فاشیزم‌و بیرۆکەی بۆرژوازیدا یەك دەنگ لە مەیداندابین ، بەو هیوایەی کە لە داهاتوودا بەرەیەکی جیهانی سۆسیالیستە شۆرشگێرەکان برەو پێ بدەین کە ئەمڕۆکە ڕەوتی ئینتەرناسیۆنالی سۆسیالیست کاری بۆ

دەکاتو بەگەرمی بۆی تێدەکۆشێ .

(is) ئینتەرناسیۆنالی سۆسیالیست بەشی #166 دێسەمبەری (2004) .
*

*(Patric stief) سەربازی بەشی دەریایی ئەمەریکی ، پاش نووسینی ئەم نامەیە ، هاووسەرەکەی نامەیەکی بۆ وەزارەتی بەرگری ئەمەریکا ناردوە داوای گەڕانەوەی هاووسەرەکەی دەکات بۆ ئەمەریکا ، ئەم بابەتە دوای ڕوودانی شەڕەکەی فەلوجە لە کەناڵی (2) هۆڵەندا بڵاوکرایەوە .
* ئەم هەواڵە لە ڕێپۆرتاجێکی خاچی سووردا باسکرا ، کەناڵی (3) هۆڵەندا .
* (is) لە چاوپێکەوتنی سەربازێکی بەر پرسیاری بەرەی شەڕی فەلوجە .
*(Nikolas fdrik) ڕەقیبی مارینزی بەشی بەڕەی شەڕ، هەمان سەرچاوە.
* هەمان پڕۆگرامی خاچی سوور .
* کارتی سەوز ، واتە پسوڵەی مانەوە بەشێوەیەکی ئازاد .
* ڕاپۆرتی دکتۆرە ئەڵمانیەکان ، هەمان سەرچاوەی خاچی سوور .
* کاری هاوبەش ، درووشمی سەرەکی ئینتەرناسیۆنالی سۆسیالیستە لە هەموو جیهاندا ، بۆ برەودان بە کۆکردنەوەی سۆسیالیستە شۆرشگێرەکان .
(http://www.internationalesocialisten.org/)